№ 81 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 22

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 22 № 81

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿ» ԼՐԱԳԻՐԸ

Մայիսի 1-ից մինչև տարվայ վերջը կարժենայ ԵՕԹ րուբլի:
Դիմել Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Այն անձինք, որոնք վճարել են մինչև մայիսի 1-ը և ցանկանում են շարունակել լրագիր ստանալը, թող հոգ տանեն վաղօրօք յայտնելու այդ մասին խմբագրութեանը, որպէս զի լրագրի առաքումը չընդհատվի:
Սպառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Դպրոցական առողջապահութեան առաջին միջազգային կոնգրէսը.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիական նախագահ Լուբէի հանդիսաւոր ընդունելութիւնը Իտալիայում ստացաւ ոչ միայն պաշտօնական քաղաքավարութեան, այլ և ժողովրդական անկեղծ համակրութեան կերպարանք: Իտալացիները և ֆրանսիացիները զգացին, որ նրանք էական պատճառներ չեն ունեցել միմեանց դէմ լինելու, իսկ նրանք շատ ընդհանուրութիւններով և կուլտուրական ազգակցութիւններով մօտ են եղել միմեանց և վերջում են փոխադարձ յարգանք ու համակրութիւն:

Քաղաքական մամուլի էջերում խօսւում են այն բանի մասին, թէ ֆրանս-իտալական բարեկամութեան այդ բուռն արտայայտութիւնը որքան կարող է փոխել եռապետութեան կապերի ամրութիւնը և թէ արդեօք անտարբեր կերպով է նայում վերա-լուծանք չէ Գերմանիայի համար, որը լինելով Իտալիայի հետ դաշնակից՝ մի և նոյն ժամանակ Ֆրանսիայի հակառակորդն է և թշնամին, ֆրանս-պրուսական պատերազմից յետոյ:

Դժուար է, անկասկած, գուշակել գերմանական պետական շրջանների հայեացքները ֆրանս-իտալական բարեկամութեան վերաբերութեամբ, բայց պէտք է ենթադրել, որ Գերմանիան այդ երևոյթից վատ բան չէ նախատեսում իր համար, եթէ ոչ նա միջոցներ գործ կը դնէր յետ պահելու իր դաշնակից Իտալիային չափազանց քայլեր անելուց: Գերմանիան իր կողմից դժգոհութեան ոչ մի նշոյլ չէ ցոյց տուել ֆրանս-իտալական մերձեցման առիթով և կարելի է կարծել, որ նա նոյն իսկ մի որոշ չափով գոհ է այդ մերձեցումից:

Որքան կարելի է ենթադրել, Գերմանիան գոհ է այն բանից, որ Ֆրանսիան, լինելով մինչև այժմ նրա ամենաանհաշտ թշնամին, այժմ փոխում է իր տրամադրութիւնը և բարեկամանալով Գերմանիայի դաշնակիցների հետ, դառնում է մեղմ և համբերող իր հակառակորդի վերաբերութեամբ: Գերմանիան մի քանի անգամ փորձել է նոյն իսկ խօսք բաց անել գերմանական կայսրի Ֆրանսիա գնալու կամ մի որ և է չէզոք տեղում ֆրանսիական նախագահի հետ տեսակցելու մասին. բայց մինչև այժմ ոչ մի գործնական քայլ չէ կարողացել անելու, որովհետև ֆրանսիացիների յիշողութեան մէջ դեռ չէին թուլացել ֆրանս-պրուսական պատերազմի տպաւորութիւնները: Եւ այն անձինք, որոնք Ֆրանսիայում փորձեցին ակնարկներ անել գերմանօֆիլական քաղաքականութեան մասին, իսկոյն կորցրին իրանց ժողովրդականութիւնը, ինչպէս հանգուցեալ նշանաւոր պետական գործիչ Ֆերրին:

Սակայն Գերմանիան ամեն ջանք գործ է դնում, որ ֆրանսիացիների մէջ խլանայ վրէժխնդրութեան այն սուր արտայայտութիւնը, որ ահա երեսուն տարի է երևան է գալիս զանազան ձևերով: Ահա այդ տեսակէտից Գերմանիան հաշտվում է այն նոր բարեկամութիւնների հետ, որ ցոյց է տալիս Ֆրանսիան դէպի Իտալիան, Աւստրիան և Անգլիան: Բայց անշուշտ Գերմանիան ամենևին չէ ցանկանում, որ այդ բարեկամութիւնը որոշ չափից դուրս ելնէ և ապագայում վտանգաւոր դառնայ գերմանական շահերի համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Անդրկովկասեան երկաթուղիների գլխաւոր վարչութիւնը, ինչպէս հաղորդում են տեղական լրագիրները, ստացել է Ջուլֆա-Երևան նոր գծի համար 150 ծածկված վագօններ: Վարչութիւնն պատուիրել էր այդ վագօնները Նիկօլաեվսկի գործարանին, որը և աջողութեամբ վերջացրել է ստացած պատուէրը և յանձնել է ում հարկն է:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ հրատարակված է ծառայութեան հաւատարիմ մնալու հանդիսաւոր երդման նոր ձևը կռապաշտների և այն անձերի համար, որոնց կրօնն արգելում է երդուել եղած ձևով:

—

Տ խ ո ւ ր փ ա ս տ ե ր: Տեղական լրագիրներին հաղորդում են Գանձակից և Վլադիկավկազից: Գանձակում երևացել է մի... գուշակող. Ջաբար-խան Րիզաեվ է այդ գուշակողի անունը: Նա իջել է «Րօսսիա» հիւրանոցը և գուշակութիւններ ու բժշկութիւններ է անում. խոշորացոյց ապակիով նայում է նա իր յաճախորդների ճակատին ու ափերի մէջը և գուշակում նրանց մօքերը, նրանց անցեալն ու ապագան: Ողորմելի, թշուառ ժողովուրդ: Ամեն օր անհագին բազմութիւն է հաւաքված նրա բնակարանի առաջ ու հերթով ներս մտնում, գուշակութիւններ լսում: Իսկ բժշկութիւն անում է խանը հիւանդների ականջին փսփսալով: Մի ուրիշ տեսակի լուր էլ հաղորդում են Վլադիկավկազից: Այնտեղ էլ երևացել է մի փոքրիկ աղջիկ «անմաքուր ուժից» բռնված: Լիւբա Մօրօզօվա է նրա անունը: Նրա ներկայութիւնից բոլոր ապակեղէնները շարժվում, փշրվում, բոլոր անշունչ առարկաները ցնցվում են... Եւ կրկին մութ ամբոխը հաւաքվում, շրջապատում է «սատանայական ուժով» լցված երեխայի տունը: Ահա մեր խղճուկ, տգէտ բարքերի պատկերը, մեր մտաւոր դրութիւնը:

—

Կ ա ր ս ի նահանգի Ղարաղուրթ աւանից մեզ հեռագրում են. «Բաշքէօյ. Բասէնի գործակալ Տուրփայեանց քահանան ապրիլի 18-ին մատոյց հրաժեշտի վերջին պատարագը, խօսեց մի զգացված քարոզ: Ծխականները սրտագին մնաս բարով ասացին, կանայք մինչև անգամ լալիս էին: Այդ օրը մնաս բարովի ճաշ տուեց երէցփոխ Թորոսեանը, իսկ ապրիլի 19-ին հրաժեշտի ընթրիք տուեց գաւառական բժիշկ Զիբառը: Ապրիլի 20-ին բոլոր ազգաբնակութիւնն ուղեկցեց մեկնող Տէր Գաբրիէլին: Հասարակութիւնը յոյս ունի, որ բարձրագոյն հոգևոր իշխանութիւնը չի բաժանի իրան կրթված Տէր Գաբրիէլ քահանայից, որը երեք տարի շարունակ օրինակելի հոգևոր հայր էր ժողովրդի համար»: Ստորագրել են.—Պետրոս վարդապետ, քահանաներ՝ Մարկոսեանց, Թորոսեանց, Տէր-Սարգսեանց և Ասլանեանց:

—

Ռ ո ւ ս ա կ ա ն ո ւ ղ ղ ա գ ր ո ւ թ ի ւ ն ը: Ներկայ ապրիլի 12-ին Պետերբուրգում սկսվեցին ռուսական ուղղագրութեան յանձնաժողովի աշխատանքները: Մասնակցում էին 50-ից աւելի յայտնի մանկավարժական և լեզուագիտական ույժեր: Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, ասում է Պետերբուրգի «Русь» լրագիրը, յանձնաժողովը՝ ձայների ահագին բազմութեամբ եկաւ այս եզրակացութեան. պէտք է ջնջել ռուսական ѣ, и, ѳ և ъ աւելորդ տառերը: Դեռ անորոշ մնաց, թէ ո՞ր i տառը պէտք է ջնջել, արդեօք і թէ՞ и: Եղան փոքրաթիւ անձեր, որ սարի նման կանգնեցին ѣ տառի համար. դրանց մէջ էր և պրօֆէսօր Բուդիլօվիչը: Վերջում ընտրվեց մի նոր ենթակօմիսսիա, որը պէտք է մշակէ ռուսական նոր ուղղագրութիւնը համառօտած և մաքրված այբ ու բէնի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՆԳՐԷՍԸ

(Նամակ Գերմանիայից)

IV

Վերջին նիստերում կարդացված բազմաթիւ դասախօսութիւններից համառօտ յիշատակենք միայն հետևեալները:

Բէլգիական դպրոցի դիրէկտօր Հինցման (Էլբերֆելդից) իր «Рase ւcւոբեան ժամանակի մասին» վերնագրով դասախօսութեան մէջ առաջարկում է փոխել մինչև այժմ եղած դասատուութեան ժամերի հետևեալ ձևով: Դասատուութեան ժամը գարձնել 45 րոպէ, իսկ դադարները 10 րոպէ: Այդ կերպ համարվում կը լինի բոլոր դասերը աւարտել կէս օրից առաջ (Եւրոպայի շատ երկիրներում սովորութիւն է, թէ համալսարանում և թէ դպրոցներում՝ դաս ունենալ և կէս օրից յետոյ) վեց ժամվայ ընթացքում (6×45 դասատուութեան ժամեր և 6×10 դասամիջոցներ, հաւասար է $5^1/_2$ իսկական ժամերի): Միայն մարմնամարզութիւնն ու խաղի դասերը կարելի է յետաձգել կէսօրից յետոյ: Այդպէս վարվելով՝ հնարաւորութիւն է տրվում աշակերտներին նախ հեշտութեամբ և եռանդով զբաղվել իրանց տնային աշխատանքով և երկրորդ՝ հետևել իրանց անհատական հակումներին—գեղարուեստի զանազան ճիւղերին:

Պրօֆէսor Րօզենֆէլդ (Նիւրնբերգից) դասախօսեց «Համանրամների դպրոցների մասին»: Նա բացատրեց այդ կարգի դպրոց ունենալու և անդամալոյծներին յաջորդապէս կրթութիւն տալու կարևորութիւնը, ի նկատի ունենալով, որ այդ տեսակ անհատների թիւը ահագին մասն է կազմում: Օրինակ, ամբողջ Գերմանիայում գտնվում են մօտ 320,000 հաշմանդամներ, դրանցից 235,000 հասակաւորնէ, իսկ 85,000 մանուկներ: Հասակաւորներից 40,000 հոգի բոլորովին անգրագէտ են, աւելի քան 100,000 հոգի՝ բոլորովին անօգնական վիճակի մէջ, կարօտ նիւթական միջոցների: Մօտ 50,000 խեղանդամներ կարիք ունեն առանձին դպրոցներում սովորելու, որովհետև նորմալ դպրոցներն անկարող են նրանց հարկաւոր կրթութիւնը մատակարարել: Ամբողջ Գերմանիայում գտնվում է միայն մի հաշմանդամների դպրոց, մինչդեռ արտասահմանը այդ տեսակէտից նախանձելի վիճակ ունի: Փորձը ցոյց է տալիս, որ ուսում ստացած անդամալոյծներից 93%-ը ձեռք է բերում կեանքում սօցիալական ինքնուրոյնութիւն, հայթհայթում նիւթական աղբիւրներ: Այնպէս որ, միայն Գերմանիան կարող է այդ միջոցով աճեցնել իր ազգային կարողութիւնը տարեկան մօտ 80 միլիօն մարկով: Այդ տեսակէտից ահա անհրաժեշտ է հաշմանդամների համար եւս դըպրոցներ հիմնել: 200,000—300,000 բնակիչներ կարող են մի այդ կարգի դպրոցով բաւականանալ:

Պrօֆէսor Ալtշուլ (Պրագից) շօշափում է դպրոցական սերնդի բոլոր հիւանդութիւնների մանրամասն վիճակագրութիւն ունենալու կարևոր խնդիրը: Բոլոր հիւանդութիւնները պէտք է բաժանել երեք մեծ տեսակների: 1) Այնպիսի հիւանդութիւններ կամ նոյն իսկ հիւանդութեան խոր հետքեր, որ ունեցել են աշակերտները դպրոց մանելուց առաջ: 2) Այնպիսի հիւանդութիւններ, որոնք առաջ են եկել աշակերտ եղած ժամանակ, սակայն ոչ մի անմիջական-պատճառակցական առնչութիւն չունեն դասատուութեան և դպրոց յաճախելու հետ, այլ առաջցվել են դուրսը: Եւ 3) Այսպէս անուանված՝ իսկական դպրոցական հիւանդութիւններ, որոնք պատճառակցաբար հետևանք են բացառապէս սովորելուն և դպրոց յաճախելուն: Այդ ստատիստիքական գիտնական սիստեմը կը տայ մեզ ահագին նիւթ, իմանալու՝ թէ ո՞րոնք են այն աղբիւրները և ի՞նչ պայմանների մէջ են ծնունդ առնում, զարգանում հիւանդութիւնները և քայքայում մատաղ սերնդի ֆիզիքական և մտաւոր ույժերը: Իսկ երբ դպրոցական վարչութեան և բժշկի համար կը պարզվի հիւանդութիւնների հիմնական աղբիւրը, այն ժամանակ դժուար չի լինիլ նաև՝ գտնել նրա դէմ կռվելու և առողջապահութիւնը վերականգնելու միջոցները: Բացառապէս հետաքրքիր է վիճակագրութեամբ հաստատել, թէ արդեօք կա՞ն, որո՞նք են և ի՞նչ չափով գոյութիւն ունեն այն հիւանդութիւնները, որոնց ծագումը բացառապէս վերագրվում է ուսման, դպրոց յաճախելուն: Պրօֆ. Ալտշուլը մշակել է նաև մի աղիւսակ՝ համապատասխան իր առաջ բերած վիճակագրական պահանջների:

Որպէս զի դպրոցական առողջապահութեան գործը բոլորովին հաստատուն հիմքերի վրա դնուի և պարտադիր հոգացողութեան նիւթ դառնայ, կօնգրէսը որոշում է ընդհանուր համաձայնութեամբ՝ դպրոցական բժիշկներ կարգելը, նրանց վրա հսկելն ու գործունէութեան ընթացք տալը վերապահել պետութեան ձեռնհասութեան: Պետութիւնը, որ ուսում ստանալը պարտաւորեցուցիչ է դարձրել ամբողջ ազգաբնակութեան համար, պարտաւոր է մի և նոյն ժամանակ ստանձնել և կրթական հաստատութիւնների բժշկական-առողջապահական խնդիրը, մատաղ սերնդին առողջ պահելու և աճեցնելու ծանր բեռը, բոլոր կարգի դպրոցներում անխտիր՝ բարձրագոյն, մասնագիտական, միջնակարգ և տարրական-ժողովրդական—քաղաքներում թէ գիւղերում: Դըպրոցների բժշկական գործունէութեան պետական կազմակերպութիւնը կը մտցնէ մի ընդհանուր համօրինակութիւն բոլոր ծայրերում, անկախ այս կամ այն տեղական վարչութեան կամ համայնքի վերաբերմունքից:

Եւ բժշկական գործունէութեան այդ նոր ուղղութիւնը մշակելու և կանօններ ծրագրելու համար ընտրում է կօնգրէսը մի միջազգային յանձնաժողով, բաղկացած հինգ անդամներից:

Կօնգրէսի վերջում վճռվեց յաջորդ կամ երկրորդ դպրոցական առողջապահութեան կօնգրէսը կազմակերպել Լօնդօնում, 1907 թ., իսկ երրորդը՝ Պարիզում, 1910 թ.:

Յիշենք նաև ի միջի այլոց, որ կօնգրէսի ժամանակ դասական բազմաթիւ պիտոյքներից կազմակերպված էր մի ճոխ ցուցահանդէս:

Այսպէս ահա, դասախօսութիւնների ահագին քանակից ընտրեցինք մի քանիսը՝ գրեթէ ամեն մի սերիայից մէկը, որոնցով, կարծում ենք, մեր ընթերցողները գաղափար կը կազմեն այդ նոր առաջ եկած միջազգային շարժման բովանդակութեան և ընդհանուր տենդենցիայի մասին:

Բ. Իշխանեան

Բ ե ր լ ի ն

գործածութեան ժամանակ: Այդ նոր յանձնաժողովի անդամները ընտրված են ակադէմիկներ Նախմատով, Ֆօրտունատով, Սօբոլևսկի և Կորշ, Մոսկվայի մանկավարժական ընկերութեան կողմից՝ Սակուլին, պրօֆէսօր Բօդուէն-դը-Կուրտէնէ և պրօֆ. Բրանդը և երկու էլ թեկնածուներ: Յանձնաժողովը իր աշխատանքները կը շարունակէ ներկայ աշնանը:

—

Թիֆլիսի պ. նահանգապետը յայտնում է քաղաքային վարչութեան, որ նահանգական ճարտարապետը, քննելով Աբաս-Աբադի հրապարակին կից տիկին Ցիցիկեանի նորակառոյց շինութեան մէջ պատահած դժբաղդութեան դէպքը, որի հետևանքն էր մի պարսկի մահը, գտաւ, որ դժբաղդութիւնը առաջացել է մի կողմից՝ շինութեան վրա հսկող ինժեներ Բալեամովի անփոյթ վերաբերմունքից, իսկ միւս կողմից քաղաքային ճարտարապետների անբաւարար հսկողութեան պատճառով, որոնք ծանրաբեռնված լինելով անչափ զբաղմունքներով, անկարող են ճշգիւ կատարել իրանց պարտականութիւնները: Ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, անհրաժեշտ է դառնում աւելացնելու շինարարական բաժնի ծառայողների թիւը, հակառակ դէպքում հնարաւոր չի լինի ապահովացնել թէ մշակների և թէ տնկեցների կեանքը շինութիւնների ժամանակ: Քաղաքային վարչութիւնը ներկայումս զբաղված է այդ հարցով և շուտով մշակված ծրագիրը շինարարական բաժնի վերաբերմամբ կը ներկայացնվի քաղաքային խորհրդին հաստատելու համար:

—

Իր ժամանակին յայտնել էինք, որ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը դիմել է ինժեներ Մեցին, հրաւիրելով վերջինիս նախնական պրոեկտ կազմելու Ծալկայից քաղաքս ջուր անցկացնելու համար: Ներկայումս ստացվել է ինժեներ Մեցի համաձայնութիւնը, որին շուտով կուղարկվի պահանջված 1000 րուբլին ճանապարհվելու համար:

—

Երկաթուղի դէպի Աստրախան: Չընայելով ներկայ պատերազմի ծնեցրած որոշ չափի խառնակութեանը առևտրական և արդիւնաբերական գործերում, Ռեազան-Ուրալ երկաթուղու ընկերութիւնը, վերջացնելով անհրաժեշտ բոլոր ուսումնասիրութիւնները, ձեռնարկել է կառուցանել Աստրախանի գիծը, որ պէտք է ընթանայ Վոլգայի ձախ ափով և միանայ Ռեազան-Ուրալեան գծի որ և է մէկ կայարանի հետ, Սարատովի մօտերը:

—

Պետերբուրգի պօստ-հեռագրական տեղական վարչութիւնն սկսել է հասցէատէրերի տները տանել ստացված ծանրոցները (պօսիլկաները), ինչպէս արդէն անում է փողային և արժէքաւոր ծրարների վերաբերութեամբ: Արդեօք ե՞րբ պէտք է նոյն կուլտուրական կարգերը այստեղ հասնեն և մեզ մօտ ևս գործադրվեն:

—

ՂԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 11-ին, կիրակի, դերասան Ստեփանեան տուեց իր երկրորդ ներկայացումը սիրողների մասնակցութեամբ. խաղացվեցին՝ Հ. Զուդերմանի «Պատիւ» դրաման և Դ. Տէր-Դաւթեանի «Փաստաբանի մօտ» վօդեվիլը. Ներկայացումը լաւ անցաւ:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Վլադիվօստօկի էսկադրայի աջողութիւնը: Ինչպէս այժմ յայտնվեց, Վլադիվոստոկեան մեր էսկադրայի առաջին ծով դուրս գալը, նոր հրամանատար փոխ-ծովապետ Եսսէնի հրամանատարութեամբ, մեծ աջողութիւն ունեցաւ: Այդ աջողութիւնը, ճիշդ է, լուրջ պատերազմական նշանակութիւն չունի և չէ համդիսանում ծովային յաղթութիւն, այդ խօսքի բուն մտքով, որովհետև մեր էսկադրան գործ է ունեցել ոչ թէ պատերազմական նաւերի, այլ առևտրական և փոխադրող շոգենաւերի հետ, որոնք զինուորված են միայն աննշան արտիլերիայով: Բայց այդ հանգամանքը դարձեալ չէ նսեմացնում փոխ-ծովապետ Եսսէնի աջող գործողութիւնների նշանակութիւնը, որովհետև նա կրէյսէրական արշաւանքների աջող օրինակ է: Կրէյսէրական զօրախմբի դերը նրա մէջ է կայանում, որ ոչնչացնէ առևտրական նաւերը, գրաւէ պատերազմական փոխադրութիւնները, ռմբակոծէ անպաշտպան ծովափնեայ կէտերը և առհասարակ կատարէ երկրորդական գործողութիւններ, իսկ աւելի լուրջ պատերազմական գործողութիւնների համար հարկաւոր են էսկադրային զրահաւորներ, որ իր տրամադրութեան տակ չունէր ծովապետ Եսսէնը: (Рус. Вѣд.):

—Նոյն այս աջողութեան մասին «Lokalanzeiger» թերթի թղթակիցը գրում է, որ նա մեծ ընդհանուր նշանակութիւն ունի Եապոնիայի համար, որովհետև այժմ եապոնական նաւատորմի հրամանատարը ստիպված է իր ոյժերը երկու մաս բաժանել և հսկողութիւն հաստատել Վլադիվոստոկի վրա, իր ծովային փոխադրութիւնների ապահովութիւնը պաշտպանելու համար, իսկ դրա համար կը պահանջվեն նշանաւոր ոյժեր: Դրանով Պորտ-Արտուրի վրա հսկողութիւնը ևս ուրիշ բնաւորութիւն կը ստանայ: (Рус. Ar.):

—Գերմանական զինուորականները արտայայտում են այն կարծիքը, թէ Վլադիվոստոկի էսկադրայի գործողութիւնները կը ստիպեն եապոնացիներին բաժանել իրանց նաւատորմը երկու մասի. մէկը կը գործէ Դեղին ծովի վրա, միւսը—Եապոնական ծովի վրա: Այդ հանգամանքը կը դիւրացնէ Բալտիկեան ռուսաց էսկադրայի գալը: Բերլինի «Tageblatt» թերթի թղթակիցը, գնդապետ Գիտկէ գրում է Խարբինից, թէ Ռուսաստանը այնքան անպատրաստ էր պատերազմին, որ Պորտ-Արտուրի հետևակային պահակազօրքը առաջին յարձակման ժամանակ բաղկացած էր միայն 8000 հոգուց: Ամբողջ զօրքի թիւը այդ ժամանակ, Մանջուրիայում, 120,000-ից աւելի չէր: (Нов. Вр.):

«Daily Telegraph» և «Times» ու «Standard» լրագիրների հաղորդած տեղեկութիւնները: Առաջին լրագրին Տօկիօյից հաղորդում են, որ Վլադիվոստոկի կրէյսէրներին աջողվել է, օգուտ քաղելով մշուշից, աննկատելի կերպով անցնել եապոնական էսկադրայի մօտից և վերադառնալ Վլադիվոստոկ: Լրագրի թղթակիցը Տիանձինում, հաղորդում է, որ եապոնացիների արշաւանքը Մուկդէնի վրա հիւսիսային ճանապարհով, Գերտունի վրայով նրանց համար աւելի նպաստաւոր կը լինի, թէև ներկայացնում է մեծ դժուարութիւններ, քան արշաւանքը հարաւից: Եապոնական փոխադրող նաւերի ոչնչացման առիթով «Times» լրագիրը հաղորդում է, թէ մինչև որ Պորտ-Արտուրը չը պաշարվի, եապոնական զօրքերի փոխադրութիւնը առաջվայ նման մեծ վտանգներ կը ներկայացնէ, մանաւանդ եթէ փոխադրութիւնները ուղարկվեն Պեչիլեան ծոցով, այն նպատակով, որ ափ իջնեն Նիւ-Զուանում: «Պետրօպավլովսկու» կորուստը տուել է եապոնացիներին վճռական գերակշռութիւն պատերազմի ներկայ րոպէում, բայց այն նըկատումները, որոնց պատճառով եապոնացիները պէտք է շտապեն սկսել իրանց գործողութիւնները ցամաքի վրա, առաջվայ պէս իրանց ոյժն ունեն: Եապոնացիների շահն է յարձակվել ռուսական զօրքի վրա, նախքան որ բալտիական նաւատորմը կը կարողանայ յայտնվել խաղաղ-օվկիանական ջրերում և նախքան Ռուսաստանը կը կարողանայ ուժեղացնել իր զօրքը, որ ներկայումս քանակութեամբ զիջում է Եապոնիայի զօրքերին: Այդ առիթով «Standard» ասում է, թէ ոչ մի հիմք չը կայ վերագրել ռուսներին նախամտածված տմարդութիւն, որովհետև ծովապետ Եսսէնի զօրախումբը նախքան երկու նաւերը ջրասոյզ անելը, միջոց տուեց մարդկանց ափ իջնել և ազատութիւն գտնել ռուսաց կրէյսէրի վրա: Այն իրողութիւնը, որ Վլադիվոստոկի նաւատորմը կարողացաւ յարձակողական դիրք բռնել, շատ նշանաւոր է: Ըստ երևոյթին, եապոնացիները կամ խաբված էին կեղծ տեղեկութեամբ, կամ նրանց արթնութիւնը թմրած էր: Ներկայ րոպէում չէ կարելի այլ ևս պնդել, թէ տիրապետութիւնը ծովի վրա եապոնական նաւատորմի ձեռքումն է: (Т. А. и Рус. Вѣд.):

Եապօնական մամուլը ի՞նչ է խօսում: Վերջերս եւրոպական մամուլը սկսել է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել եապոնական մամուլի վրա և բազմաթիւ քաղուածներ ու թարգմանութիւններ անել նրանից: Եթէ ճիշդ է, որ գոյութիւն ունի «Դեղին վտանգը», եթէ ճիշդ է, որ մեզ, սպիտակ ցեղին սպառնում է ապագայում մեծ վտանգ դեղին ցեղի կողմից, որ արևմտեան-եւրոպական քաղաքակրթութիւնը կարող է տապալվել և նրա տեղը անցնել եապոնա-չինական կամ ծայրագոյն—ասիական քաղաքակրթութիւնը, ուրեմն անհրաժեշտ է, որ մենք իմանանք թէ ինչ են մտածում, խօսում և գրում մեր հակառակորդները:

Տարակոյս չը կայ, որ ներկայ պատերազմը արծարծել է եապօնացիների մէջ բուռն հայրենասիրութեան ոգու բռնկումն, բայց, ինչպէս միշտ պատահում է, նա գրգռել է և սաստիկ շօվինիստական ոգի: Պատերազմը համարվում և քարոզվում է մի մեծ բարիք. Եապոնիան՝ անյաղթելի, այլ և գերազանց, ընտիր իր մտաւոր և բարոյական որակութիւններով ու կուլտուրայով, քան Եւրոպան: Սակայն, ի պատիւ եապոնական մամուլի, պէտք է ասել, որ գտնվում են այնպիսի օրգաններ, որոնք չեն վախում, ընդհանուր շօվինիզմի մէջ, իրանց ձայնը և բողոքը բարձրացնել պատերազմի դէմ և քարոզել, թէ պատերազմը մեծ աղէտ է, որից օր առաջ պէտք է ազատել հայրենիքը: Յայտնի եապոնացի գրող դոկտոր Ուխոմօրու իր բարեկամներ Կոտօկու և Սիկա սօցիալիստների հետ հիմնել է մի լրագիր, որի մէջ քարոզում է համաշխարհային խաղաղութեան գաղափարը և բարիքները: Մի այլ լրագիր, Րիկուգի-Զաշի յայտնում է, թէ մինչ ամբողջ եապոնական ժողովուրդը, առանց կուսակցութեան և կրօնի խտրութեան մտածում է միայն պատերազմի մասին և անձնատուր է լինում պատերազմասէր ցնորքների, միայն սօցիալիստների կուսակցութիւնն է, որ չէ վարակվել այդ համաճարակով: Եւ ոչ միայն մենք, ասում է թերթը, քաջութիւն ունենք չերգել պատերազմական օրհներգներ, այլ և յայտնապէս խօսում ենք խաղաղութեան բարիքների մասին:

Սակայն եապոնական մամուլի մեծամասնութիւնը բոլորովին այլ մօքեր է քարոզում. Նա կռիւ է մղում ոչ միայն ռուսների, այլ ամբողջ եւրոպականութեան, եւրոպական կուլտուրայի դէմ: Ահա ինչ է ասում Տայիօ տարածված ամենօրեայ թերթի մէջ, եապոնացի հռչակաւոր հրապարակախօս դոկտոր Ինոււ Տէտսուճիրօն. Նա, պաշտպանելով ռուս-եապոնական պատերազմի անհրաժեշտութիւնը և ցոյց տալով նրա բարիքները, աշխատում է համոզել, թէ եապոնացիները ոչինչ բան փոխ չեն առել ռուսներից և նրանց կուլտուրայից, ինչպէս մի քանիսը քարոզում են. Եապոնիան, ասում է նա, օգտվել է Արևմուտքի քաղաքակիրթ ազգերի մտաւոր նուաճումներից, բայց ռուս ժողովրդից ոչինչ փոխ չէ առել: Բացի Տօլստոյից, Ռուսաստանը ոչինչ չունի հակադրելու Եապոնիային: Այս եապոնացի հրապարակախօսը, համակված շօվինիզմով և պարծենկոտութեամբ, տքնում է ցոյց տալ, որ ռուսական զօրքի գերազանց թիւը նշանակութիւն չունի, որովհետև յաղթութիւնը կախված է ոչ թէ թւից, այլ զինուորի յատկութիւնից:

Տէտսուճիրօ հրապարակախօսը գոնէ ընդունում է եւրոպական քաղաքակրթութեան օգուտը և բարիքները, բայց մի այլ հրապարակախօս, դօքտոր Անեզակի Սէիջի, որ երկար ապրել է Եւրոպայում, ուղղակի հերքում և պարսաւում է եւրոպական կուլտուրան: Ամենից առաջ, ասում է նա, եւրոպացիների մէջ մենք գըտնում ենք բարոյականութեան կատարեալ բացակայութիւն: Բոլոր այդ քաղաքակրթված եւրոպական ազգերը ապրում են առանց հաւատալիքների, առանց պրինցիպների: Փոխաբերելով Դանտէի տտանաւորները, կարելի է ասել եւրոպական բոլոր այդ ազգերի մասին, թէ նրանք դուրս են շպրտել ամեն իդէալ, ամեն ձգտումն դէպի ճշմարտութիւնը: Իսկ նրանց կրօնը: Նա մեռել է վաղուց և այսօր նրանց հաւատը ոսկէ հորթի և նիւթական հոգսերի երկրպագութիւնն է: Եապոնացիները շատ են սխալվում, երբ գնում են Եւրոպա որոնելու կեանքի և առաքինութեան օրինակներ:

Դօքտոր Արեգա Նագաօ աւելի լաւ կարծիքի չէ եւրոպական համալսարանների մասին: Նա սաստիկ յարձակվում է նրանց վրա, մանաւանդ Բերլինի համալսարանի վրա, ուր, ասում է նա, հոգեբանութեան և էթիկայի դասախօսութիւնները երեխայական են, և խորհուրդ է տալիս եապոնացի երիտասարդներին չը յաճախել եւրոպական համալսարանները:

Եթէ ատելութիւնը դէպի Եւրոպան այդքան խոր է, ևս առաւել սաստիկ են թշնամական յօդուածները Ռուսաստանի դէմ: Եապօնացի հրապարակախօսները ամեն կերպ աշխատում են համոզել եապոնական ժողովուրդը, որ Ռուսաստանի միտումները նուաճողական են և ոչ կուլտուրական, որ նոյն իսկ պարտութեան դէպքում Եապոնիան շատ բան չի կորցնի, բայց Ռուսաստանը, եթէ նոյն իսկ յաղթական դուրս գայ, մեծ կորուստներ կունենայ և այլն: Նէզու գնդապետը, որ հռչակաւոր ռազմագէտ է համարվում, կարծում է, թէ պատերազմը կը տևի 18 ամիս, և Եապոնիան յաղթական դուրս կը գայ, իսկ Չինաստանը, տեսնելով եապոնական զէնքի յաղթութիւնը, կը միանայ Եապոնիայի հետ և այդ միութիւնը այն հետևանքը կունենայ, որ երկու երկիրները այլ ևս անձեռնմխելի կը մնան Եւրոպայի որ և է պետութեան նուաճողական ախորժակի համար:

Մի խօսքով, Եապոնիան կռիւ է յայտարարել ոչ միայն Ռուսաստանի, այլ ամբողջ Եւրոպայի դէմ:

Քաղելով այս տեղեկութիւնները ֆրանսիական «Revue» հանդէսից, մենք կամեցանք ցոյց տալ, թէ ինչ է մտածում եապոնական մամուլը, որովհետև, ինչպէս ճիշտ նկատում են և ռուսաց լրագիրները, անհրաժեշտ է իմանալ հակառակորդի կարծիքը: Չը պէտք է սակայն մոռանալ, որ եապոնական մամուլի մէջ, ինչպէս տեսանք, կան և օրգաններ, որոնք ներկայ պատերազմը աղետալի են համարում Եապոնիայի համար և չեն ուրանում արևմտեան քաղաքակրթութեան բարիքը:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ապրիլի 20-ին վախճանվեց մի շարք պատերազմների հերոս գեներալ Նիկոլա Գանէցկին:

ՍԵՎԱՍՏՕՊՈԼ: Ծովապետ Սկրիդլօվ ծովային ժողովարանում հրաժեշտի ողջոյն տուեց օֆիցէրներին: Դահլիճի շէմքում Սկրիդլօվին դիմաւորեցին փոխ-ծովապետ Կրիգէր, որ մատուցեց Գէորգ, Նիկոլա և Ալէքսանդր Նևսկի սուրբերի պատկերների տուփ, իսկ յետոյ յանձնեց ուղերձ, կարդալով բարձրաձայն. «Ձերդ գերազանցութիւն Նիկոլա Իլլարիոնովիչ. ռուսաց զինուորականութեան Վեհապետ Գլխաւորի կամքով դուք նշանակված էք խաղաղ-օվկիանեան նաւատորմի հրամանատար: Ձեզ և թանգագին հայրենիքի անձնուէր պաշտպաններին վիճակ է ընկած լցուցանել ծանր և պատասխանատու պարտականութիւն: Մեծ և փառաւոր է առաջիկայ ճանապարհը, բայց պահանջում է մտաւոր և ֆիզիքական ոյժերի լիակատար լարումն: Թող օգնէ ձեզ Աստուած կատարել այդ ճանապարհը լի աջողութեամբ. մենք, Սև-ծովեան ծովագնացներս, մատուցանելով այս պատկերատուփը, իբրև օրհնութիւն Սև-ծովեան նաւատորմի՝ ռազմական սխրագործութիւնների համար, միանալով ամբողջ Ռուսաստանի հետ միահամուռ ջերմ աղօթքի մէջ, Սեվաստօպոլի բլուրների վրա, որոնք վկայ են ռուս դիւցազների փառաւոր քաջագործութիւններին, խնդրում ենք ամենաբարձրեալից, որ նա օգնէ ձեզ, Թագաւորական ընտրեալին, պաշտպանել թանկագին հայրենիքի պատիւը և անդրէական դրօշակի արժանաւորութիւնը և ամրացնէ ռուսական զօրութիւնը Մեծ Ովկիանոսի ափերում:»

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ: (Սեփ. թղթակ.): Ապրիլի 20-ին, գիշերվայ ժամը 1-ին, երևացին 5 եապոնական ականանաւեր, որոնց դէմ անմիջապէս կրակ բացվեց եզերային մարտկոցներից և «Գիլեակօվ», «Գրեմեաշչի», «Օտվաժնի» պահակային նաւերից. այդ կրակը ստիպեց նրանց յետ գնալ: Այդ ժամանակ իսկ հօրիզոնի վրա երևացին եապոնական նաւերը: Հարաւի կողմից, աջից, շարժվում էր մի բրանդէր, ուղղվելով դէպի նաւահանգստի մուտքը. գնդակահար լինելով, նա ժամը 1 և 20 րոպէին խորտակվեց. ժամը 1 և 45 րոպէին առաջ շարժվեցին դարձեալ 2 բրանդէրներ և, գնդակահար լինելով, նոյնպէս խորտակվեցին: Ժամը 2 և 25 րոպէին սկսեցին առաջ գալ էլի 4 բրանդէրներ. նրանցից 3-ը ուղղվեցին դէպի մեր ականային փակոցները. այդ 5 բրանդէրներից 2-ը իսկոյն խորտակվեցին, իսկ երրորդը և չորրորդը խորտակվեցին մարտկոցների և նաւերի ընդհանուր կրակի տարափից և այդ կռւին մասնակցում էր «Ասկոլդը»: Ժամը 2 և 40 րոպէին էլի 3 բրանդէրներ շարժվեցին առաջ. նրանցից մէկը պայթեցրվեց, միւսը յետ դարձաւ և նետվեց ափի վրա, իսկ երրորդը ընկղմվեց մեր հրետանիների գործողութիւնից: Կրակը բացվելու սկզբին, փոխարքան, շտաբի գլխաւորի, ֆլագ-կապիտանի և շտաբի ստիճանաւորների հետ, «Սեվաստոպոլ» շոգեմակոյկի վրա, բարձրացաւ «Օտվաժնիի» վրա: Կռիւը շարունակվում է:

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ: Ժամը 4 և 15 րոպէին երևաց առաջ եապօնական մի ականանաւ, իսկ նրա ետևից շուտով էլի 4-ը, որոնցից 2-ը ընկղմվեցին մարտկոցների և նաւերի կրակից, իսկ երկուսը փախվեցին, և թշնամին նաւերի ետևից քաշ տալով, տարաւ: Բրանդէրներից կրակ էին անում արագաձիգ թընդանօթներից և գնդակաձիգներից: Խորտակված բրանդէրների սպասաւորութիւնը ազատ-

վում էր մակոյկների վրա, հեռանալով դէպի ծովը. Նրանց ետևից մենք եռանդօրէն գնդակահարում էինք գնդակահարներից և հրացաններից: Սպասաւորութիւնը մեծ մասամբ ջարդված է, իսկ մասամբ պատված և զինաթափ արված: Լուսաձագին, 2 բրանդէրների վրա, նկատեցինք կամուրջների և խողովակների վրա ողջ մնացած եապօնացիներ: Իսկոյն ափից և «Գիլեակից» ուղարկվեցին լաստեր և ազատվեցինք 9 հոգի, ազատարարների կեանքը վտանգի ենթարկելով, սաստիկ փոթորկի պատճառով: Բրանդէրների յարձակման ժամանակ թշնամու նաւերը գործում էին ցոլացուցիչներով: Եապօնացիների կորուստները— 7 հոգի վիրաւորված նաւաստիներ, երկու ծանր վիրաւորված օֆիցէր, 13 մեռած վէրքերից և 9 գերի բռնված: Վիրաւորվածներին և փրկվածներին զինուորները տաքացրին, հագցրին և կերակրեցին: Երեք վիրաւորվածներ ուղարկվեցին «Մօնգօլիա» նաւը, իսկ նաւահանգիստ և նաւահանգստային հիւանդանոցները—երեք հոգի: Չը նայելով տաք կուին, մենք կորուստ չունենք: Գերիների մի մասը հարցաքննվեց. Նրանց ցուցմունքով, բրանդէրները դուրս եկան կօրէական նաւահանգիստներից: Բրանդէրների վրա միայն ծովային կոմանդաներ կային:

21 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Փոխարքայի հեռագիրը Մեծ Իշխան Ալեքսէյ Ալէքսանդրովիչին, 1904 թ. ապրիլի 20-ին. «Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Բարձրութեան, որ ապրիլի 20-ի այս գիշերը աջողութեամբ վանեցինք թշնամու նոր յարձակումը Պորտ-Արտուրի վրա, նաւահանգստի մուտքը փակելու նպատակով: Գիշերվայ ժամը 1-ին արևելեան մարտկոցներից, ափի մօտ, նկատվեցին 5 ականանաւեր, որոնք պաշտպանութեան մարտկոցների և նաւերի կրակից հեռացան դէպի հարաւ. ժամը 1 և 45 ր. երևաց մի քանի ականանաւերով առաջին շոգենաւ—բրանդէրը, որի վրա կրակ տեղացրինք մարտկոցներից և նաւերից. 3 4 ժամից յետոյ ցոլացուցիչի լոյսով նկատվեց մի ամբողջ շարք շոգենաւ—բրանդէրների, որոնք ուղղվում էին դէպի նաւահանգստի մուտքը արևելեան և հարաւ—արևելեան կողմից: «Օտվաժնի», «Գիլեակ» և «Գրեմեաշչին» և եզերային ճակատի մարտկոցները անընդհատ կրակով վանում էին ամեն մի շոգենաւ, գլխաւորապէս արտեյիարական կրակի գործողութեամբ և Ռեայտհէդի ականներով, ականանաւերից և ականամակոյկներից: Նաւակայանում ջրասոյզ են արված 8 շոգենաւ և, բացի դրանցից, մարտկոցների ու «Գիլեակ» մակոյկի գլխաւորների ասելով, ոչնչացրվել են երկու ականանաւ, որոնք կանգնած են հորիզօնի վրա (*): Բոլոր բրանդէրները զինաւորված էին արագաձիգ արտիլերիայով և գնդակահարներով, որոնցից թշնամին գործում էր անընդհատ:

Մակոյկների վրա փրկութիւն որոնողների թւում մինչև այսօր պահված են և բրանդէրներից հաւաքված մեր ձեռքով մինչև 30 հոգի, որոնց թւում երկու մահացու վիրաւորված օֆիցէր: Նաւակայանի գննութիւնը և մարդկանց հաւաքելը դժուարանում է ալիքների խռովութեան պատճառով: Մենք կորուստ չենք ունեցել. Թէև վիրաւորված է «Բօէվօյ» ականանաւի մի նաւաստի: Առաջին բրանդէրների [illegible] ժամանակ, ես, [illegible] գլխաւոր գեներալ-լէյտէնանտ [illegible] «Օտվաժնի» մակոյկը [illegible] բրանդէրների յարձակման [illegible] և այդ ժամանակ [illegible] Սոկոլով, իսկ «Գիլեակ» մակոյկի վրա փոխ-ծովակալ Լոշչինսկին:

—Հասցրած գնդապետ-ադիւտանտ Կուրոպատկինի Նորին Մեծութեան ապրիլի 19-ից. [illegible] Զասուլիչի: [illegible] ապրիլի 18-ին, եապօնացիները, գործելով [illegible] յարձակ-[illegible] մեր ձախ թևի վրա, շրջապատելով նրան, [illegible] 22 և 12 հրացանաձիգ գնդերը [illegible] կորուստը թոյլ չը տուեց հանել թնդանօթները կուից դուրս, բայց կողպէքները հանված են: Զօրախումբը հեռացաւ դէպի Ֆինխուանչէն: Գեներալ Զասուլիչի տրամադրութեան ներքոյ կուի օրը եղել են հինգ գնդեր և հինգ բատարէա, որոնցից, ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, մի գունդ և երկու բատարէա, որոնք գտնվում էին Շախէձէի մօտ, չը մասնակցեցին կուին, որովհետև եապօնացիները այդ կողմից յարձակումն չէին գործում: Կորուստները դեռ որոշված չեն, բայց, ի նկատի ունենալով կուի յամառութիւնը, պէտք է շատ նշանաւոր լինեն:

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ: 20 ապրիլի: (Սեփական թղթակցից. շարունակութիւն): Մինչև առաւօտը թշնամու 10-ից աւելի ականանաւեր հեռու էին պահում իրանց. Նրանց վրա հեռուից բացվում էր կրակ: Առաւօտեան իննն ու կէս ժամին տեղեկութիւն ստացվեց, որ եապօնական էսկադրան գտնվում է մօտերքում: Ափ իջեցրվեցին թշնամու երկու մակոյկներ:—Առաւօտեան վեց ու կէս ժամին գնացքով ժամանեց Մեծ Իշխան Բօրիս Վլադիմիրովիչ:—Պորտ-Արտուրի խաղաղ ազգաբնակութեան հանգիստ վերաբերմունքը բնորոշվում է նրանով, որ ահագին թւով հասարակութիւն հետաքրքրութեամբ նայում է հեկայական կուի պատկերի վրա: Չը նայելով թնդանօթաձգութեանը, նաւահանգստի մօտ գտնվող „Новый Край“ լրագրի տպարանը ոչ մի րոպէ չընդհատեց աշխատանքները, և լրագրի համարը դուրս եկաւ սովորական ժամանակ, առաւօտեան 8 ժամին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ Սախարօվի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին 1904 թւի ապրիլի 19-ից. «Ապրիլի 18-ին, Սինիւչէնից դէպի արևմուտք գտնվող ափին, ոչ աւելի մօտ քան 6 վերստ, մօտենում էին երկու նաւ, ըստ երևոյթին ականանաւեր: Գաիչժօից դէպի արևմուտք առաջ երևացին երկու շոգենաւեր, որոնք երթևեկում էին ափի մօտ մինչև կէսօրվայ 3 ժամը, իսկ յետոյ—10 նաւերից բաղկացած էսկադրան, որը հեռացաւ հիւսիս, արևմտեան ուղղութեամբ: Ինկօի մօտ նաւեր չէին երևում:

ՄՈՒԿԴԷՆ, 20 ապրիլի: (Սեփ. Թղթ.): Ըստացված տեղեկութիւնների համեմատ, կարելի է ենթադրել, որ Տիւրէնչէնի մօտ ապրիլի 18-ին տեղի ունեցած կռիւը շատ լուրջ էր: Կուին գլխաւորապէս մասնակցում էին 12-դ և 22-դ հրացանաձիգ գնդերը և 6-դ թնդանօթաձիգ բրիգադայի բատարէան: Մեր զօրքերը մի քանի անգամ յարձակողական դիրք էին ընդունում, սակայն հակառակորդի ճնշող ոյժերի, մանաւանդ արտիլերիայի պատճառով, կուև մղելով յետ քաշվեցին Ֆինխուանչէնի ուղղութեամբ: Եապօնացիները մեծ կորուստ ունեցան: Մեր կորուստները դեռ ևս պարզված չեն. բայց, ի նկատի ունենալով կուի յամառութիւնը, երևի նշանաւոր են: Միջոցներ են ձեռք առնված հակառորդի ոյժերը և դիտաւորութիւնները պարզելու համար:

ՍԵՎԱՍՏՈՊՈԼ: Հեռաւոր Արևելք ուղևորվող փոխ-ծովապետ Սկրիդլօվ, հնարաւորութիւն չունենալով անձամբ պատասխանելու իրան ուղարկված բարեմաղթութիւնների համար խաղաղ-օվկիանական նաւատորմի հրամանատար նշանակվելու առիթով, սրտագին շնորհակալութիւն է յայտնում բոլոր հիմնարկութիւններին, ընկերութիւններին և իրան բարեմաղթութիւններ անող անձանց:

ԲԵՐԼԻՆ: Ինչպէս հաղորդում են, այստեղի դիպլօմատիական շրջաններում հաստատում են, որ Անգլիայի և Ռուսաստանի միջև բանակցութիւններ են կատարվում տիբէտեան հարցի առիթով ծագած տարաձայնութիւնները կարգադրելու համար:

ՍԵՈՒԼ: («Րէյտ. գործ.»): Կուլէնչէնի մօտ տեղի ունեցած կուից յետոյ եապօնական հեծելազօրքը հալածում էր ռուսաց հետևակ զօրքին բարձունքներից այն կողմը, Պենխուանչէնի ուղղութեամբ:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Նիւչժուանի մօտ գտնվող բոլոր զօրքերը գասաւորված են ծովափի վրա, որովհետև սպասվում է եապօնացիների ափ իջնելը:

ՏԵԱՆՑԶԻՆ: («Րէյտ. գործ.»): Ռուսաց իշխանութիւնները տեղեկութիւն ստացան, որ 9 եապօնական առևտրական նաւեր արագութեամբ դիմեցին դէպի այն անցքը, որ տանում է Պորտ-Արտուրի ներքին նաւակայանը, դիտաւորութիւն ունէին փակել նրան, բայց ջրասոյզ եղան ափային բատարէաների կրակից: Ելքը ազատ մնաց:

ՍԵՎԱՍՏՈՊՈԼ: Լսելով ողջոյնը, Սկրիդլօվ ասեց. «Ամբողջ սրտից շնորհակալութիւն եմ յայտնում ձեզ, պարոններ, ձեր ողջերթների և բարեմաղթութիւնների համար, որոնք ինձ համար առաւել ևս թանգ են նրանով, որ բղխում են նրանք իմ սրտին մօտ պաշտօնակիցներից: Արտակարգ հանգամանքները ընդմիջեցին իմ ծառայութիւնը չէրնօմօրեան փառաւոր նաւատորմի շարքերում: Ակնարկ գցելով մեր հաղիւ միամեայ միատեղ գործունէութեան վրա, ես ուրախութեամբ տեսնում եմ, որ այդքան կարճ ժամանակամիջոցում մեզ աջողվեց հասնել էական հետևանքների շատ հարցերի վերաբերմամբ: Սկզբներում իմ նախաձեռնութիւնները երբեմն կասկածի էին հանդիպում, որը սակայն կամաց կամաց անհետանում էր, քանի որ համոզվում էին, որ իմ բոլոր ձգտումներն ուղղված էին միայն դնելու ծառայութիւնը Արևելքում պետական խնդիրներին և չէրնօմօրեան նաւատորմի փառաւոր աւանդութիւններին պատշաճաւոր դիրքի մէջ: Հեռանալով Սեվաստոպոլից, ես հետս տանում եմ ամենապայծառ յիշողութիւններ չէրնօմօրեան ծովագնացների մասին, որոնց ես անկեղծ սիրեցի և որոնց միջից ես այժմ ընտրեցի իմ ամենամօտ օգնականներին իմ առաջիկայ պատասխանատու և դժուար պատերազմական ծառայութեան մէջ: Կրկին անգամ ձեզ բոլորից ռուսական սրտագին շնորհակալութիւն»:—Ժողովրդի մի չը տեսնված բազմութիւն էր հաւաքվել, երբ ծովապետ Սկրիդլօվ ուղևորվեց շատ ողջերթների ուղեկցութեամբ: Քաղաքագլուխը մատուցեց մանեակ. հրէական բաբբին մատուցեց աստուածաշունչ: Բոլորը աջողութիւն էին ցանկանում ծովապետին, որը կարճ միջոցում գրաւել էր ընդհանուր սէր և յարգանք:

ՄՈՒԿԴԷՆ, 20 ապրիլի: (Սեփ. Թղթակցից): Ապրիլի լոյս 20-ի գիշերը Պորտ-Արտուրին մօտեցան 8 եապօնական բրանդէրներ, ականանաւերով: Անցքի մօտ կանգնած մեր նաւերը և ափային բատարէաները կրակ բացին: Բրանդէրները ջրասոյզ եղան, չը հասնելով նպատակին: Անցքը կատարելապէս ազատ է:

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ: Նիկօլսկ-ուսուրեան բանտից փախան 6 նշանաւոր կալանաւոր-բէցիդիվիստներ: Բանից երևաց, որ նրանց դուրս էր թողել հերթապահ վերակացուն: Յանցաւորը կալանաւորված է և զինուորական դատի կենթարկվի: Փախչողներին որոնում են:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ: Պատգամաւորների ժողովը միաձայն ընդունեց օրինագիծ, որով խնդրվում է 28 միլիօն ֆրանկի կրէդիտ՝ արագաձիգ թնդանօթներ և դրանց համար անհրաժեշտ նիւթեր ձեռք բերելու համար:

ԲԵՐԼԻՆ: Գերմանական հարաւ-արևմտեան կալուածները մտադրութիւն կայ էլի 1500 մարդուց բաղկացած օգնական զօրք ուղարկել, այդ թւում 590 ձիաւորներ, 500 հետևակներ և 2 դաշտային բատարէաներ:

21 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-ադիւտանտ Կուրոպատկինի հեռագիրը ապրիլի 20-ից. «Համաձայն գեներալ Զասուլիչի զեկուցման ապրիլի 20-ից՝ Տիւրէնչէնի դիրքի վրա ապրիլի 18-ին կռիւը տեղի ունեցել է հետևեալ պայմաններում: Յիշեալ դիրքում կուին մասնակցում էին 12-րդ և 22-րդ գնդերը և 6-րդ արտիլերիական բրիգադի 2-րդ և 3-րդ մարտկոցները: Կուին սկսվեց մեր աջ թևի սաստիկ ռմբակոծութիւնով, որ կատարվեց Իչժուի մօտ զետեղված պաշարողական մեծութեան թնդանօթների մարտկոցներից և կղզու վրա զետեղված դաշտային մարտկոցներից: Փոքր ինչ հանդարտվելուց յետոյ կրակը չափազանց ուժով վերանորոգվեց մեր ձախ թևի և Տիւրէնչէնի գլխաւոր դիրքի և մեր Պոտէտնձիի դիրքերի դէմ: Սկսվեց և հրացանակռութիւն: Եապօնացիները յարձակում գործեցին Այխէ գետն անցնելով: Դիրքի պաշտպանողների դրութիւնը, մանաւանդ Պոտէնձիի մօտ, որը ռմբակոծվում էր ճակատից և կողքերից, աւելի և աւելի դժուարանում էր: Մեր Պոտէտնձիի մարտկոցի դէմ դրված էին 30 թնդանօթներ: Մեր մարտկոցը, լռեցնելով թշնամու լեռնային մարտկոցը, կրակը փոխադրեց հետևակի վրա և քիչ կորուստ ունեցաւ, մինչև որ ստիպված չեղաւ ուրիշ դիրք գրաւել այն պատճառով, որ մեր հետևակները ափից հեռացան: Եապօնացիները մեր կրակից հարուածվելով հանդերձ, անընդհատ յարձակումներ էին գործում թարմ զօրքերով, բայց չէին վստահանում սուիններով վրա տալ: Գետանցքների մօտ նրանց դիակներից թւմբեր գոյացան: Պոտէտնձիի վրա յարձակում գործելու հետ միասին յարձակում գործվեց և Տիւրէնչէնի դիրքի ձախ թևի վրա, ուր ժամանակ մեր ներքին խրամատները, ենթարկվելով եապօնական մարտկոցների շրջափակ կրակին՝ հարկաւոր եղաւ թողնել: Մեր պահեստի զօրքերը, մի քանի անգամ խուժելով յարձակման գծի մէջ՝ դիրքին հնարաւորութիւն տուին երկար դիմանալու. բայց յետոյ նրանք խառնվեցին նախամարտիկ մասերի հետ, իսկ գլխաւոր պահեստից, նրա շատ հեռու լինելու պատճառով, կարելի չեղաւ ժամանակին պաշտպանութիւն հասցնել: Մեր զօրքերը գլխաւոր դիրքից հանդարտ յետ քաշվեցին թիկունքի դիրքի վրա, Տիւրէնչէնի յետև, հալածվելով եապօնացիների միայն սաստիկ կրակով, որովհետև նրանք չէին վստահանում բարձունքներից իջնել, և ենթարկվելով մեր մարտկոցների և ռմբաձիգների կրակին, ընկեցին պաշտպանվել խրամատներում: Մեր նոր դիրքի վրա թշնամին թնդանօթների սաստիկ կրակ բացեց և սկսեց անդրանցանել մեր ձախ թևը: Չինգօուում, Լեաուֆանգօում գլխաւոր պահեստից դուրս բերվեցին 11-դ գնդի երկու բատալիօններ և 3-դ արտիլերիական բրիգադի 3-դ մարտկոցը և սրանով դրանց հնարաւորութիւն տրվեց յետ քաշվել, որոնք շատ վըտանգվել էին, նոյնպէս և նախամարտիկ մասերին և վիրաւորվածներին 11-դ գնդի բատալիօնները, որոնք երկու թևերից պատվեցին թշնամու կողմից՝ կտրել անցնելու համար մի քանի անգամ երաժշտութեամբ սուիններով վրա տուին, բայց եապօնացիները սուիններով կուիւ չէին ընդունում և տեղի էին տալիս յետ: Գնդի առջևից գնում էր գնդի քահանան, խաչը ձեռին, որ վիրաւորվեց երկու գնդակով: Միայն սուինով գործը հնարաւորութիւն տուեց 11-րդ գնդին կտրել անցկենալ, մինչև 10-րդ գնդի բատալիօնի հասնելը, որի պաշտպանութեան տակ բոլոր մասերը յետ քաշվեցին: 11-րդ և 12-րդ գնդերում կորուստները շատ մեծ են և դեռ ճիշդ չեն որոշված: 11-րդ գնդում սպանված են գնդի հրամանատար գնդապետ Լայմինգ, երկու բատալիօնի հրամանատարներ՝ փոխ-գնդապետներ Դօմէտտի և Բայեվսկի: 12-րդ շարքից դուրս եկան մեռած և վիրաւորված՝ 9 վաշտային հրամանատարներ: 6-րդ բրիգադի 2-րդ և 3-րդ մարտկոցները, կորցնելով իրանց ձիաների և մարդկանց մեծ մասը չը կարողացան դուրս բերել թնդանօթները և նրանց թողին դիրքի վրա, նախապէս նրանց փչացնելով. մի և նոյն պատճառով հնարաւոր չեղաւ դիրքից դուրս բերել 3-րդ բրիգադի 3-րդ մարտկոցի 6 թնդանօթներ և 8 գնդաձիգներ, որոնք նոյնպէս փչացրվեցին: Լեռնային դիրքը թոյլ չը տուեց թնդանօթները փրկել մարդկանց ձեռքով: Ֆինխուանչէնում հիւանդանոց են մտել առ այժմ 800 վիրաւորվածներ,—որոնց թւում 14 օֆիցէրներ,—որոնց փոխադրութիւնը այսուհետև ապահովված է: Ֆինխուանչէնի հարաւ-արևելքում երևաց եապօնական հեծելազօրք, բայց նկատելով իրանց դէմ դուրս բերված երկու վաշտ զօրք երկու թնդանօթներով՝ չը համարձակվեցին մօտենալ Ֆինխուանչէնին: Վիրաւորվածները տեղ հասցրվեցին մեծ դժուարութիւններով, վարձված չինացի բեռնակիրների ձեռքով, սայլակներով և ձիաւոր կամաւորների խմբերի ձիերով. բայց մեծամասնութիւնը գնում էր ոտքով, ընկերների օգնութեամբ, և մի օրում հասան Ֆինխուանչէն: Գեներալ Զասուլիչ վկայում է, որ զօրքերը, չը նայելով մեծ կորուստներին, բարոյապէս ուժեղ մնացին և պատրաստ նորից ճակատ առ ճակատ կանգնել թշնամու դէմ: Եապօնացիների կորուստները խիստ ծանր են. Այխէ գետի անցքի մօտ, Տիւրէնչէնի դիրքի ներկին կողմում և այն բարձունքի վրա, որտեղ դիրք էին գրաւել 11-րդ գնդի երկու բատալիօնները, ընկած էին կուի մասնակիցների ցուցմունքով ոչ պակաս քան երեք չորս հազար դիակներ:

Ի վարձատրութիւն հերոսական քաջագործութեան, որ կատարել են «Կորեէց» ծովագնաց թնդանօթաձիգ մակոյկի պաշտօնեաները Չէմուլպօի մօտ յունվարի 27-ին եղած կուի ժամանակ, «Վարեագ» I կարգի կրեյսէրի հետ միասին, թշնամու դէմ, որ ոյժով և թւով գերազանցում էր նրանց, Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն բարեհաճեց շնորհել Գէօրգի շքանշանի 4-րդ աստիճանը մակոյկի աւագ օֆիցէր, 2-րդ կարգի կապիտան Զասուխինին, լէյտընանտներ Ստիչանօվ 8-րդին և Լեվիտսկուն, միչմաններ Բօրմանին, Բուտլէրօվին և Բիրիլեվին, նաւատորմի ինժենէր-մեխանիկների կորպուսի կրտսեր ինժենէր-մեխանիկ Ֆրանկին և կրտսեր բժիշկ Մերկուշեվին.—2-րդ նաւատորմային դիվիզիայի աւագ ֆլագման փոխ-ծովապետ Բեզօբրազօվ նշանակված է Խաղաղ Օվկիանոսի նաւատորմի I էսկադրայի հրամանատար. Նորին Մեծութեան շքախմբի գլխաւոր ծովային շտաբի գլխաւորի պաշտօ-

Նախկատար կօնտր-ծովակալ Րօժդեստվենսկին նշանակված է Խաղաղ Ովկիանոսի նաւատորմի երկրորդ էսկադրայի հրամանատար, պահպանութեամբ ներկայ պաշտօնի։ Խաղաղ Ովկիանոսի հրամանատարի շտաբի մէջ են նշանակված 2-րդ կարգի կապիտան Ստեցենկօ—առաջին ֆլագ-կապիտան, 2-րդ կարգի կապիտան Կլադօ—գեներական-ծովային բաժնի գլխաւոր. ընդհանուր շտաբի գնդապետ իշխան Վադբօլսկի—գեներական բաժնի գլխաւոր։ Նորին Մեծութեան շքախմբի կօնտր-ծովակալ Րօժդեստվենսկին, իրան յանձնած Խաղաղ Ովկիանոսի նաւատորմի երկրորդ էսկադրայի ուղևորման պատրաստութիւնների շտապմունքի պատճառով, Նորին Մեծութեան բարեհաճութեամբ, ազատվում է գլխաւոր ծովային շտաբի զբաղմունքներից։ Գլխաւոր շտաբի գլխաւորի պարտաւորութիւնների կատարումն յանձնված է կօնտր-ծովակալ Վիրենիուսին։

ԼՕՆԴՕՆ («Րէյտ. գործ.»)։ Եապօնական դեսպանութիւնը հրատարակել է Կուրօկէի հեռագիրը. «Թշնամին ցոյց տուեց յուսահատ դիմադրութիւն։ Նահանջող զօրքերի հալածման ժամանակ մենք կորցրինք էլի երեք հարիւր մարդ։ Թշնամին քաջաբար կռւեց մինչև վերջը։ Վերջի վերջոյ երկու բատարէաներ, որոնք կորցրել էին ծառաների և ձիերի մեծ մասը, ընկան մեր ձեռքը։»—Տօկիօից ստացված հեռագրերը հաղորդում են, որ ռուսական արտիլերիստները կոտրեցին թնդանօթների սեպերը։—Եապօնական առաջին զօրքի գլխաւոր բժշկի նախնական զեկուցագիրը հաշվում է եապօնացիների կորուստը 793 մարդ վիրաւորված և սպանված։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ծովային վարչութեան անունով հրաման, ապրիլի 17-ից. «Ի կատարումն Բարձրագոյն հրամանի, հրամանադրում եմ այժմ Հեռաւոր-Արևելքի ջրերում գտնվող էսկադրան կոչել Խաղաղ Ովկիանոսի նաւատորմի առաջին էսկադրա, իսկ Հեռաւոր Արևելք ուղարկելու համար պատրաստվող նաւերից կազմել մի էսկադրա, որին յատկացնել «Խաղաղ Ովկիանոսի նաւատորմի երկրորդ էսկադրա» կոչումը։ Գեներալ-ծովակալ Ալէքսէյ։»

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Ալէքսանդրօվսկի «կայարանում ծովակալ Սկրիդլօվին յանձնվեց մի ծրար, որի մէջ կար հրովարտակ 4-րդ աստիճանի Գէորգեան խաչի համար և այն խաչը, որ կայսրուհի Եկատերինէ Մեծը շնորհել էր սեկունդ-մայօր Վասիլի Նեչաևվին նրա բատալիօնի ձեռքով, 1793-ին երկու մարտկոց առնելու համար։ Ծովակալը կախեց կրծքին խաչը, որ շատ է զանազանվում այժմեան խաչերից արտաքին ձևով։

ՔԻՇԻՆԷՎ։ Դատաստանական պալատը արդարացրեց Ագէևվին և Զէկէնին, որոնք մեղադրվում էին հրէայ Կայնարսկուն սպանելու մէջ, հակահրէական անկարգութիւնների ժամանակ Քիշինէվում անցեալ տարվայ Զատկին։

ԵԼԻՍԱՒԷՏՊՕԼ։ Ապրիլի 19-ին, երբ № 221 գնացքը, բաղկացած 50 վագօններից, մտնում էր Ալաբաշլի կայարանը, ռէլսերից դուրս եկան երկու շոգեկառքեր և 19 լիքը ցիստերնաներ։ Այրվեցին 2 շոգեկառք և 14 ցիստերնաներ. խորտակման ժամանակ այրվեց կօնդուկտոր Սամակաշվիլի և ծանր վէրք ստացաւ աշակերտ Թումանօվ։ Ճանապարհը փակված է։ Պատճառը պարզվում է։

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ, 21 ապրիլի, առաւօտեան 8 ժամ 40 րօպէին (Սեփական թղթակցից)։ Պօրտ-Արտուրի շրջանում փոփոխութիւններ չը կան։ «Новыи Край» լրագրին գրում են. «Չեն ննջում ռուսներին կատաղի ատողները, գլուխ ունենալով փոխարքայ Իւանշիկային, գեներալ Մային և նմաններին։ Աջողութիւն ձեռք բերելով դահից, նրանք ակներև է, որ չեն հանգստացել և չինական բոլոր քաղաքներում, աւաններում, բազարներում և հրապարակներում եռանդուն պրօպագանդա է անվում ռուսների դէմ։ Թափառական հռետօրները պատմում են առասպելներ եապօնացիների ոյժի և յաղթութիւնների և ռուսների չար դիտաւորութիւնների մասին և դրանով աշխատում են տրամադրել մասսաները մեր դէմ։

ԲԼԱԳՕՎԷՇՉԷՆՍԿ։ Ապրիլի 20-ին Խաբարօվսկից դուրս եկաւ առաջին պօստային շոգենաւը դէպի ներքև Ամուրով։ Պօստային շոգենաւային երթևեկութիւնը սկսվում է մայիսի 1-ից։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Րէյտէրի գործակալութեան» յատուկ թղթակիցը եապօնական գլխաւոր բանակում, տալով Եալուի մօտ տեղի ունեցած կռւի կարճ նկարագրութիւնը, ասում է, որ ռուսաց զօրքերի թիւը կազմում էր 10,000։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱՆ

9 ապրիլի

Բօրսայի դիսկօնտը	6—7½%		»
Պետական 4% րենտան	—	— —	»
I Խաղաղ. տոմսերը	376—	—	»
II » »	302—	—	»
III » »	273¾	—	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ.	—	— —	»
Բագուի » » »	—	— —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5%	—	— —	»
» » » 4½%	—	— —	»
Բագուի նաւթ. Ընկ.	431—	—	»
Կասպիական Ընկ.	5225	—	»
Մանթաշեան և Ընկ.	186—	—	»
Նօբէլի և Ընկ.	9700	—	»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի։ 52—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(շ. ե. հ. չ.) 25—105

Լոյս տեսաւ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
երրորդ գիրքը

ՃԱՊՕՆԻԱ

կամ Ծագող արեգակի երկիրը
հեղ. Շրէյդէրի.
Պատկերով և քարտէզով. գինն է 25 կօպէկ։
Դիմել գրավաճառներին, իսկ մեծ քանակութեան համար հրատարակչին։

Վ Ր Ժ Ի Ն

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ

երկու հատոր
Գինն է 1 ր. 50 կ.
Դիմել Թիֆլիս. Ա. Քալանթարին, կամ «Գուտտէնբէրգ» գրավաճառանոցին։

Լոյս տեսաւ
Երդուեալ հաւատարմատար
Ս. Ս. ՄԷԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ
«ПРАКТИЧЕСКОЕ РУКОВОДСТВО
для составленія бумагъ по дѣламъ Гражданскаго Судопроизводства въ Закавказскомъ Краѣ».
Գինն է 1 րուբլի։
Վաճառվում է Թիֆլիսում. Կենտրօնակա, Խիդդէկէլի և Գուտտէնբէրգ գրավաճառանոցներում։ Հեղինակին դիմողները՝ (прис. повѣр. С. С. Меликъ-Адамову. Тифлисъ, Межевая ул., д. № 40), 10 օրինակից աւելի պահանջով ստանում են 10% զեղջ և ճանապարհածախս չեն վճարում։ (ե. հ. շ.) 2—10

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

I

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ռուսերէնից հայերէն

Լոյս տեսաւ V պրակ, գինը 1 ր. 20 կօպէկ։ Բառարանի բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 7 ր.։ Ծանօթ. Բագուի բաժանորդների օրինակները ուղարկված են Ս. Յարութիւնեանի գրախանութ, իսկ Բալախանիի բաժանորդների օրինակները՝ պ. Միքայէլ Աստուածատրեանի մօտ (Нефтепр. о-во Манташева, Забратъ, к-ра пром.). Պր. Մ. Աստուածատրեանի մօտ կարելի է բաժանորդ գրվել։
Բագու կարելի է բաժանորդ գրվել մեծարգոյ պ. Յակովբ Թադէոսեանի մօտ, Балаханся. ул. № 73, տուն Բաղդասարեանի։

II

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

Հայերէնից ռուսերէն

Բաժանորդագինը մինչև I պրակի լոյս տեսնելը (1-ն յունիսի) 4 ր., առաջին բառարանիս բաժանորդների համար 3 ր. 50 կ.։ Ճանապարհածախսը ինձ վրա է։ Առաջին պրակի լոյս տեսնելուց յետոյ բաժանորդագինը կը բարձրանայ։
Դիմել՝ Тифлисъ, А. С. Дагбашянцу կամ «Գուտտէնբէրգ» գրախանութ։ 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ

Շաբաթ, ապրիլի 24-ին
Հայոց դրամատիքական ընկերութեան դերասանական խումբը
տիկ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ մասնակցութեամբ և բարեհաճ մասնակցութեամբ տիկ. Մամուլեանի և պ. Համբարձումեանի
կը ներկայացնի
I
առաջին անգամ ինժեներ Կ. Խատիսեանի պիէսը

ՃԱՀՃԻ ՄԷՋ

Դրամատիքական պատկերներ 4 գործող.
II
«ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿ»
Վօդըվիլ 1 արար. հեղինակութիւն Վիկտօրօվի, Թարգմ. Ա. Յովհաննիսեանի.
Տոմսակները ծախվում են կասսայում։
(հ. ո. շ.) 1—3

ԻՄ ԳՈՐԾԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑՆԵԼՈՒ առիթով
ներկայ ապրիլի 22-ից նշանակված է
ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
գործարանականից էլ պակաս գներով իմ կահկարասիների խանութում, ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆ ԱՅԳՈՒ դիմացը, ԳԱՆՁԱՐԱՆԻՆ ԿԻՑ։
Գները նշանակված են, առանց սակարգութեան
Մեծ քանակութեամբ գնողներին խնդրում եմ դիմել անձամբ ինձ։
Յարգանօք—Բ. Գ. Բերիեվ.
(ա. օ.) 1—8

Թարգմանվում է և լոյս կը տեսնվի պրակներով
„ГРАФИНЯ-НИЩАЯ“
վերնագրով իրական կեանքից վիպասանութիւնը։ 1—1

Լոյս տեսաւ
Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏԿԵՐԱՑԱՐԳՈՒԹԻՒՆԸ»
անունով պատմական տեսութիւնը. Մասն 1-ին։
Ծախվում է «Կենտրօնական» և «Գուտտէնբէրգ» գրախանութներում և Ալ. Ստեփանեանցի մօտ, Զուբալօվի քարվանսարայում։
Գինն է 1 ր. 50 կօպէկ։
Իսկ ճանապարհածախսով 2 րուբլի։
(հ.) 2—4

ԵՍ, ԱՆՆԱ ՉԻԼԼԱԳ

աճեցրի իմ արտասովոր երկար մազերս (185 սանտիմէտր երկար.), որոնք յիշեցնում են Լօրէլէի մազերը.—շնորհիւ իմ հնարած պօմադայի 14 ամսեայ գործածութեան։ Այս պօմադան ճանաչված է իբր լաւ միջոց մազերի թափվելու դէմ. որ և մի և նոյն ժամանակ նպաստում է մազիք ունենալուն և նրա արմատները ամրանալուն. շնորհիւ այս պ. մադայի տղամարդկանց մօրուքը ստանում է երկարութիւն, նոյնպէս բնական փայլ գլխի մազերի և մօրուքի վրա (մինչև անգամ պօմադայի կարճ ժամանակվայ գործածելուց յետոյ). միաժամանակ այս պօմադան պահպանում է մազերը վաղաժամ սպիտակելուց մինչև անգամ ծերութեան հասակում։

Սրուակի գինը 3, 5 և 8ր ուբլի։

Հասանելիք գումարը ստանալուց յետոյ ամեն օր պօստով ուղարկվում են աշխարհի ամեն կողմերը հէնց ֆաբրիկայից, ուր որ ուղարկվելու են պատուէրները։

ANNA CSILLAG
WIEN 1. Graben 14.

Գլխաւոր պահեստը Թիֆլիսում, Բագւում և Բաթումում դեղավաճառային Կովկասեան Առևտրական ընկերութեան գլխաւոր պահեստներում։

24—26

Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը

յայտնում է ի գիտութիւն Ընկերութեան անդամների, որ ապրիլի 11-ին չը կայացած ընդհանուր ժողովի փոխարէն նշանակված է երկրորդ անգամ

Ը Ն Դ Հ Ա Ն Ո Ւ Ր Ժ Ո Ղ Ո Վ,

Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում, կիրակի, ապրիլի 25-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին։

Ժողովի զբաղմունքի առարկաներն են.

1. 1903 թ. Բարեգործ. Ընկ. և Յով. Խուդադեանի որբանոցի հաշւի զեկուցումը և հաստատութիւնը։
2. Վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցումը։
3. Բարեգործ. Ընկ. և Յով. Խուդադեանի որբանոցի նախահաշիւների քննութիւնը և հաստատութիւնը։
4. Վարչութեան 3 անդամների, 4 փոխանդամների և վերստուգող յանձնաժողովի 3 անդամների ընտրութիւնը։
5. Յով. Խուդադեանի այրու յայտարարութիւնը։

(կ. հ. կ.)

ԹԷՅԻ ԱՌԵՒՏՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ եւ ԸՆԿ.

ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

Մատակարարողներ տան ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ԻՇԽԱՆ ՄԻԽԱՅԻԼ ՆԻԿՕԼԱՅԵՎԻՉԻ և Նորին Մեծութեան Պարսից Շահի

Հիմնական դրամագլուխ 6,000,000 րուբլի։ Տարեկան շրջանառութիւն 20000000 րուբլուց աւելի։

Շնորհիւ մեր թէյերի բարձր յատկութեան, առաւելապէս իրանց ուժեղ արօմատով, լաւ համով և թունդ գոյնով, մեր ֆիրման ԵՒՐՕՊԱՅՈՒՄ բռնեց առաջնակարգ տեղերից մէկը մեր ծախած թէյի քանակութեամբ։ Մեր խանութներում, որոնք գտնվում են Մօսկվայում և Օդեսսայում՝ մեր սեփական շինութիւններում, աշխատում է 1500 մարդուց աւելի։

Մեր ֆիրմայի թէյը գտնվում է Ռուսաց Պետութեան բոլոր մագազիններում։

Մեր թէյն առնելու ժամանակ խնդրում ենք պ.պ. գնողների ուշադրութիւն դարձնել մեր առևտրական մարկայի՝ նաւի՝ ճշգրտութեան վրա, որ հաստատված է պետութիւնից, և պահանջել Վիսօցկու թէյը՝ նաւով։

Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ և ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրասենեակը գտնվում է Մօսկվայում։

Բաժանմունքները.—Օդեսսայում, Վարշավայում, Րօստօվում Դօնի վրա, Եկատերինբուրգում, Խարկօվում, Թիֆլիսում, Րիգայում, Վիլնօյում, Սիմֆէրօպօլում, Նիժէգօրօդեան և Իրբիտսկի տօնավաճառներում։

Անդրկովկասի և Անդրկասպեան երկրների համար բաժանմունքը Թիֆլիսում գտնվում է Մէյդանում, Ժէլէզնի բեագ, տէլէֆօն № 32։

Ընկերութեան հասցէն Մօսկվայում և բաժանմունքներում.—Թէյի առևտրի ընկերութիւն Վ. ՎԻՍՕՑԿԻ և Կօ.

Հեռագրների համար.—«Կ Ա Ր Ա Բ Լ Ի Կ»։

Թէյ ուղարկվում է Պարսկաստան տրանզիտով և այդ ժամանակ յետ է ստացվում մաքսը։

20—20

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 21-го апрѣля 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԵՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» С. Назарянца, Мих. пр. № 81.